

POSTANOWIENIE

12 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 12 sierpnia 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa M. D.

przeciwko Bank w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z 5 grudnia 2022 r., II Ca 1360/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od Bank w W. na rzecz M. D. 2700 (dwa tysiące siedemset) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od upływu tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 kwietnia 2022 r., XII C 272/20, Sąd Rejonowy dla Krakowa – Podgórze w Krakowie zasądził od pozwanego banku na rzecz powódki (kredytobiorcy) 69 643,73 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie z tytułu zwrotu spłaconych rat kredytu jako świadczenia nienależnego, uiszczanych bankowi w wykonaniu nieważnej umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego (CHF) zawartej w 2008 roku, oddalając powództwo w pozostałym zakresie, tj. co do odsetek od 5557,64 zł za dzień 4 października 2021 r.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd drugiej instancji oddalił apelację banku.

Sąd odwoławczy ocenił, że zakwestionowane przez kredytobiorcę postanowienia umowy, odnoszące się do zawartych w niej klauzul indeksacyjnych, stanowią klauzule niedozwolone (art. 385¹ k.c.), gdyż umowa ta w dacie jej zawarcia kształtowała prawa i obowiązki kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interesy kredytobiorcy, a jej postanowienia dotyczące głównego świadczenia były niejednoznaczne wobec przyjętego mechanizmu waloryzacji. Po usunięciu klauzul abuzywnych nie można wypełnić tak powstałej w umowie luki, więc cała umowa nie może ważnie wiązać stron; zakwestionowane postanowienia umowy odnoszące się do klauzul indeksacyjnych przewidują główne świadczenia stron i zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny, zaś ich usunięcie ze skutkiem *ex lege* i *ex tunc* powoduje, iż brak jest określenia w umowie jej *essentialia negotii* przewidzianych w art. 69 ustawy Prawo bankowe (dalej p.b.), co skutkuje tym, że obowiązywanie jej w dalszym ciągu nie jest możliwe i uzasadnia stwierdzenie, że umowa jest nieważna. W efekcie stwierdzenia nieważności umowy świadczenie spełnione w wykonaniu nieważnego zobowiązania jest co do zasady świadczeniem nienależnym, które podlega zwrotowi jako korzyść majątkowa uzyskana bezpodstawnie kosztem świadczącego (art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c.). Sąd Okręgowy zaznaczył, że nieważność klauzul indeksacyjnych wynika z zastrzeżenia dla banku prawa do arbitralnego kształtowania kursu franka szwajcarskiego przyjętego do przeliczenia świadczeń stron, w tym kapitału kredytu już przy wypłacie kredytu, a następnie przy wyliczaniu poszczególnych rat kredytu. Sąd drugiej instancji zauważył też, że skoro kredyt jest umową dwustronnie zobowiązującą i odpłatną, ale nie jest umową wzajemną, to brak jest możliwości uwzględnienia zarzutu zatrzymania zgłoszonego przez bank.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący bank uzasadnił:

1) występowaniem w sprawie istotnych zagadnień prawnych:

a) czy uznanie obecnych w umowie o kredyt indeksowany kursem waluty obcej klauzul spreadowych (przeliczników walut), nieokreślających głównego przedmiotu umowy, za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne, powoduje

nieważność całej umowy (art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. w związku z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 oraz art. 385² § 2 k.c. w zw. z motywem dwudziestym pierwszym dyrektywy 93/13);

b) czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane dokonywania ich spłaty bezpośrednio w walucie obcej na podstawie art. 69 ust. 3 p.b. kredyty denominowane lub indeksowane do waluty obcej nadal należy uważać za kredyty udzielone w złotych;

c) czy w przypadku uznania w umowie o kredyt indeksowany klauzul odnoszących się do indeksacji za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne prawidłowe jest odwołanie się do stawki referencyjnej WIBOR jako podstawy dla określenia oprocentowania zobowiązań kredytowych, skoro w umowie wiążącej strony stawka ta występuje i jest ona definiowana jako odnosząca się do kredytów nieindeksowanych, wyrażonych w walucie polskiej – zamiast uznania umowy za nieważną (art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz w zw. z jej motywem dwudziestym pierwszym);

2) potrzebą wykładni:

a) art. 4 ust. 2, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, art. 65, 354, 358 § 2, 385¹ § 1 i 2 k.c., 385² k.c. oraz art. 69 ust. 3 p.b. i rozstrzygnięcie „czy w razie stwierdzenia przez sąd w toku kontroli incydentalnej, że obecne w umowie kredytu hipotecznego odniesione do waluty obcej klauzule dotyczące spreadów walutowych [w istocie kursów walut, a nie różnicy między kursem kupna i sprzedaży w danej chwili, co jest pierwotnym znaczeniem słowa „spread”] stanowią niedozwolone (nieuczciwe) postanowienia umowne, zachodzą podstawy do całkowitego pozbawienia takiej umowy kredytowej jej indeksowanego charakteru, a w konsekwencji do upadku umowy, czy też właściwym jest pozostawienie w mocy mechanizmu odniesienia kredytu do waluty obcej, jako objętej zgodnym zamiarem stron umowy, oraz czy w takim wypadku zasadne jest odwołanie się, w miejsce postanowienia bezskutecznego, do normy bezwzględnie obowiązującej art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, oświadczeń woli stron (art. 65 k.c.), bądź do dyspozytywnej normy przewidzianej art. 358 § 2 k.c.”;

b) art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. co do tego, czy w przypadku uznania umowy kredytu za nieważną bank może podnieść skuteczny zarzut zatrzymania świadczenia do wartości wypłaconego kapitału kredytu, w świetle rozbieżności co do wzajemnego charakteru umowy kredytowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, że:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej w oparciu o podstawy przyjęcia do rozpoznania przytoczone wyżej w pkt 1 lit. a, c i pkt 2 lit. a. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej.

Do podważenia kwalifikacji umowy jako umowy kredytu indeksowanego zmierza zagadnienie przedstawione w pkt 1 lit. b. Kredyt indeksowany jest wyrażony w złotych oraz wypłacany i spłacany w złotych, a kurs waluty obcej służy tylko waloryzacji wysokości zobowiązania. W chwili zawarcia umowy była ona umową kredytu indeksowanego i na podstawie art. 385² k.c. nie ma znaczenia wejście w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. art. 69 § 3 p.b. przyznającego kredytobiorcom prawo do spłaty kredytów indeksowanych w walucie indeksacji, niezależnie od zapisów umowy. Innymi słowy: umowy nieważne przed 26 sierpnia 2011 r. nie stały się ważne z chwilą wejścia w życie art. 69 § 3 p.b.

Skarżący bank poruszył też problematykę zgłoszenia zarzutu zatrzymania – pkt 2 lit. b powyżej – co do którego należy zauważyć, że na podstawie art. 487 § 2 k.c. umowa wzajemna polega na wymianie świadczeń: jedna strona świadczy na rzecz drugiej, a w zamian otrzymuje świadczenie od drugiej strony umowy. Świadczenia wzajemne powinny być spełniane jednocześnie, chyba że umowa lub ustawa stanowi inaczej (art. 488 § 1 k.c.). Zatem strony mogą postanowić, że jedna ze stron spełnia swoje świadczenie wcześniej, lecz przynajmniej z charakteru świadczeń wzajemnych powinna wynikać możliwość ich jednoczesnego świadczenia. w umowie kredytu nie jest możliwe jednoczesne spełnienie świadczeń stron. Jednoczesna wypłata kredytu i jego spłata pozbawiłoby umowę jakiegokolwiek sensu. Umowa kredytu nie jest umową wzajemną. Świadczeniami wzajemnymi mogą być tylko świadczenia różnorodnjowe (wyrok SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, OSNC-ZD D/2022, poz. 44). Świadczenia pieniężne mogą być świadczeniami wzajemnymi tylko pod warunkiem, że mają zostać spełnione w różnych walutach (umowa sprzedaży waluty obcej).

Ponadto kwestia wzajemnego charakteru umowy kredytu nie ma wprost znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Skarżący bank zarzuca bezpodstawne oddalenie przez Sąd drugiej instancji zarzutu zatrzymania swojego świadczenia. Zatem w sprawie istotnym zagadnieniem jest, czy gdy obydwie strony zobowiązane są do spełnienia świadczeń pieniężnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania (art. 496 w zw. z art. 497 k.c.). Niezależnie od kwalifikacji umowy kredytu jako wzajemnej lub niewzajemnej prawo zatrzymania może przysługiwać tylko w przypadku świadczeń różnorodnjowych. W uchwale 7 sędziów z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23, Sąd Najwyższy uznał, że prawo zatrzymania nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelnością drugiej strony.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powódce przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki

minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

[SOP]

[ms]